אלו הן הנחנקין [א]המכה אביו ואמו [ב]וגונב נפש מישראל [ג]וזקן ממרא ע"פ ב"ד [ד]ונביא השקר [ה]והמתנבא בשם עבודת כוכבים [ו]והבא על אשת איש [ז]וזוממי בת כהן [ח]ובועלה: **גמ'** מכה אביו ואמו מנלן דכתיב [1]מכה אביו ואמו מות יומת [ט][ב]וכל מיתה האמורה בתורה סתם אינה אלא חנק אימא עד דקטיל ליה מיקטל ס"ד קטל חד בסייף ואביו בחנק [א]הניחא למ"ד חנק קל אלא למאן דאמר חנק חמור מאי איכא למימר אלא מדכתיב [2]מכה איש ומת מות יומת וכתיב [3]או באיבה הכהו בידו וימות שמע מינה כל היכא דאיכא הכאה סתם לאו מיתה הוא ואצטריך למיכתב מכה איש ואיצטריך למכתב [4]כל מכה נפש דאי כתב רחמנא מכה איש ומת הוה אמינא איש דבר מצוה אין קטן לא [ג]כתב רחמנא כל מכה נפש ואי כתב רחמנא כל מכה נפש הוה אמינא אפילו נפלים אפילו בן שמונה צריכי ואימא אע"ג דלא עביד ביה חבורה אלמה תנן [ד]המכה אביו ואמו אינו חייב עד שיעשה בהן חבורה אמר קרא [5]מכה אדם ומכה בהמה מה מכה בהמה עד דעביד בה חבורה דכתיב בה [6]נפש אף מכה אדם עד דעביד חבורה מתקיף לה רב ירמיה אלא מעתה הכחישה באבנים הכי נמי דלא מיחייב אלא אם אינו ענין לנפש בהמה דהא אי נמי הכחישה באבנים חייב תניהו ענין לנפש אדם אלא הקישא למה לי לכדתניא [ה]דבי חזקיה הניחא למאן דאית ליה תנא דבי חזקיה אלא למאן דלית ליה תנא דבי חזקיה היקישא למה לי מה מכה בהמה לרפואה פטור אף מכה אדם לרפואה פטור דאיבעיא להו בן מהו שיקיז דם לאביו רב מתנא אמר [7]ואהבת לרעך כמוך רב דימי בר חיננא אמר מכה אדם ומכה בהמה מה מכה בהמה לרפואה פטור אף מכה אדם לרפואה פטור (א) רב [י]לא שביק לבריה למישקל ליה סילוא מר בריה דרבינא לא שביק לבריה למיפתח ליה [ו]כוותא דילמא חביל והוה ליה שגגת איסור אי הכי אחר נמי אחר שיגגת לאו בנו שגגת חנק [יא]והדתנן [ז]מחט של יד ליטול בה את הקוץ ליחוש דילמא חביל והויא לה שגגת סקילה התם מקלקל הוא הניחא למאן דאמר [יב]מקלקל פטור אלא למ"ד חייב מאי איכא למימר מאן שמעת ליה דאמר מקלקל בחבורה חייב ר' שמעון היא

ורבי

אלו הן הנחנקין. ממרא על פי בית דין. כמו ממרים הייתם עם ה' (דברים ט). שממרה על פי ב"ד הגדול שבלשכת הגזית: **וזוממי בת כהן.** אע"פ שהם היו מחייבין אותה שריפה אין נדונין אלא במיתה שהיו מחייבין לבועל והיינו חנק כשאר בא על אשת איש כדמפרש קרא היא תשרף(ח) ולא בועלה וזוממיה ילפינן מכאשר זמם לעשות לאחיו(ט) לאחיו ולא לאחותו: **ובועלה.** בנשואה בת כהן קמיירי אבל ארוסה בועלה בסקילה: **גמ' ס"ד.** בתמיה: **קטל חד בסייף.** כדתנן בפרקין לעיל (דף עו:) אלו הן הנהרגים הרוצח ועיר הנדחת: **מאי איכא למימר.** הכא דאיכא למדרש דאביו בחנק: **אלא מדכתיב מכה איש ומת.** היכא דבעי מיתה מפרש מיתה בהדיא: **אפילו נפלים.** כגון בן תשעה וראשו אטום או שיש לו שני גבין דלא חיי: **דכתיב ביה נפש.** ונפש משמע דם דהוה חבורה: **הכחישה.** לבהמה: **באבנים.** דלא עשה בה חבורה: **לנפש אדם.** דהיינו אביו דאע"ג דלא בעינן מיתה חבורה מיהא בעינן: **אלא הקישא למה לי.** דאתקש מכה אדם למכה בהמה בחד קרא הואיל וילפת ליה מהאם איתו ענין: **לכדתניא דבי חזקיה.** בב"ק [בהמניח] (דף לה.) לפטור חייבי מיתות שוגגין מן התשלומין מה מכה בהמה לא חלקת בו וכו': **הניחא וכו'.** פלוגתא דרבי יוחנן ורשב"ל בכתובות באלו נערות (דף לד:): **מה מכה בהמה לרפואה.** כגון מקיז דם פטור מן התשלומין שהרי לא הזיקה: **אף מכה אדם.** דהיינו אביו: **לרפואה פטור.** ממיתה ואע"ג דחבורה היא: **ואהבת לרעך כמוך.** לא הוזהרו ישראל מלעשות לחבריהם אלא דבר שאינו חפץ לעשות לעצמו: **סילוא.** קוץ ישב לו בבשרו: **למפתח ליה כוותא.** כויה להוציא ליחה ממנה: **אי הכי אחר נמי.** לא ליפתח שהרי כל ישראל הוזהרו על חבלת חבירו דכתיב (דברים כה) לא יוסיף פן יוסיף: **שגגת לאו.** כשאין מתכוין הוי שגגה באיסור שזדונו לאו בעלמא דקיל: **מחט של יד.** היא מחט קטנה שתופרין בה בגדים ניטלת בשבת ליטול בה את הקוץ. ומשום דקתני לה להלן במסכת שבת בפרק כל הכלים (דף קכב:) גבי ושל סקאין לפתוח בו את הדלת קרי ליה להא קטנה מחט של יד: **דילמא חביל.** ועביד חבורה בשבת: **מקלקל הוא.** וכל המקלקלין פטורין בחלול שבת דמלאכת מחשבת כתיב(י) ואין מחייב אמקלקל אלא רבי שמעון ומקלקל בחבורה רבי שמעון נמי לא מחייב אלא במתכוון לכך דהוי צריך לחבלה אבל הנוטל קוץ אין צריך לחבלה ורצונו לא יחבל:

ור'

אלו הן הנחנקין: ה"נ ואצטריך למכתב מכה איש ומת ואצטריך למכתב ואיש כי יכה כל נפש. ולא כמו שכתוב בספרים כל מכה נפש דבפרק יוצא דופן (נדה מד: ושם) גמרינן בן יום אחד דההורגו חייב ומפיק ליה מדכתיב ואיש כי יכה כל נפש נפש כל דהו(כ): **איש דבר מצוה אין.** יש ספרים שכתוב כאן אשה לא ואע"ג דהשוה הכתוב אשה לאיש וכו' (ל)הני מילי בפרשה שנאמרה בלשון זכר אבל היכא דכתיב איש בהדיא ממעטין אשה כדפירש שלהי פרק ד' מיתות (לעיל סו.) גבי מקלל אביו ואמו: **הוה אמינא אפילו נפלים.** תימה א"כ היכי מיחייב דמי וולדות הא מיחייב מיתה וי"ל דה"א דהכא גזירת הכתוב היא היכא דלא נתכוין לוולדות כדאשכחן לרבי (מ)ונתתה נפש תחת נפש ממון אי נמי נהי דהוה מיחייב אנפל לאחר שנולד קודם שנולד לא מיחייב: **הכחישה באבנים** כו'. בהכחשה דלא הדרא איירי דאם לא כן לא שייך נזק דמקרי שבת מידי דהוה אהכהו על ידו ולמתה וקופה לחזור ובבהמה * לא שייכי ד' דברים: **אלא** למאן דלית ליה דתנא דבי חזקיה. פירשתי לעיל בפ' הנשרפין (דף עט: ד"ה בין): **מאן** שמעת ליה דאמר מקלקל בחבורה חייב ר"ש. פלוגתא דר' יהודה ור"ש במקלקל בחבורה ומקלקל בהבערה לא מליגו בפירוש לא במשנה ולא בברייתא ובפרק האורג (שבת דף קו. ושם) דחק רש"י לפרש דנפקא מפלוגתא דמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה הלכך אין לך חובל ומבעיר שאינו מקלקל ואפילו מבעיר עצים לתבשילו מקלקל הוא אצל העצים ומה שהוא מתקן אצל אחרים לרבי שמעון לא חשיב ליה דהא מלאכה שאינה צריכה לגופה היא אם כן כי חייב הכתוב חובל ומבעיר מדאצטריך למשרי מילה ומלאסר הבערה דבת כהן על כרחין במקלקל נמי חייב אבל לרבי יהודה סבירא ליה מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה הלכך חיוב דחובל בצריך לכלבו ומבעיר בצריך לאפרו משכחת לה ואע"פ שמקלקל הוא אצל מלאכה עצמה מתקן הוא אצל אחרים ולרבי יהודה בכי האי גוונא מלאכה היא משום תיקון דאחרים אבל מקלקל ואינו מתקן פטור לשון הקונט' כתבתי השתא הא דאמרי' התם בפרק האורג (שם) תני רבי אבהו קמיה דר' יוחנן כל המקלקלין פטורים חוץ מחובל ומבעיר אמר ליה פוק תני לברא חובל ומבעיר אינה משנה כו' משמע מתוך פי' הקונטרס דר' אבהו כר"ש ורבי יוחנן דבעי צריך לכלבו ולאפרו כר' יהודה וזהו תימה א"כ אמאי א"ל פוק תני לברא אטו משום דס"ל כרבי יהודה מאן דתני כר"ש משתיק ליה דכי האי גוונא פריך פרק קמא דחולין (דף טו.) ועוד אי חשיב תיקון גמור צריך לכלבו ולאפרו אמאי נקט חובל ומבעיר ועוד דר"ש אפי' בחובל ומבעיר בעי שתהא צריכה לגופה כדמסיק בשמעתין גבי חובל ובשלהי ספק אכל (כריתות דף כ:) גבי הבערה על כן נראה דר' אבהו ור' יוחנן אליבא דר"ש פליגי דר' אבהו כר"ש כדאיתא בפרק האורג (שבת דף קו.) ורבי יוחנן סבר דאפילו ר' שמעון בעי תיקון קצת ומיהו לא חשיב תיקון שיתחייב בכך לר' יהודה דאין דרך לחבול בחבירו ליתן לכלב ולשרוף גדיש בשביל אפר ופלוגתא דמקלקל בחבורה דרבי יהודה ורבי שמעון קים ליה להש"ס או בקבלה או שמא ברייתא שנויה בשום מקום וכי תימא לרבי אבהו כיון דליכא תיקון א"כ צריכה לגופה היכי משכחת לה הא משכחת לה באיסורי הנאה שסבור שיכול ליהנות וליתן לכלבו וכן מבעיר באיסורי הנאה שסבור שיכול לבשל קדירה ועוד יש לדקדק פלוגתא דמקלקל בחבורה מדתנן בפסחים פר' אלו דברים (דף עב: ושם עג. ושם) ושאר כל הזבחים ששחטן לשם פסח אם אינן ראויין חייב ואמרי' בגמ' מאן תנא דשני ליה בין ראוין לשאינן ראוין ר"ש הוא ואמרינן התם לעיל מיניה דאיירי בטועה אלמא מחייבינן מתעסק ואמרינן בפ' ספק אכל (כריתות ד' יט:) הנח לתינוקות הואיל ומקלקל בחבורה חייב מתעסק נמי חייב ומדמחייב רבי שמעון מתעסק בחבורה שמע מינה

מקלקל

עין משפט
נר מצוה

א א מיי' פ"ט מהלכות ממרים הל"ה ופט"ו מהלכות סנהדרין הל"ג סמג לאוין ריט ועשין קו טוש"ע יו"ד סי' רמא סעיף א בהג"ה [וטוש"ע ח"מ סי' תכד סעי' א]:

ב ב מיי' פט"ו מהלכות סנהדרין שם ופרק ט מהלכות גניבה הל"ב סמג לאוין קלד:

ג ג מיי' פט"ו מהלכות סנהדרין שם ופ"ג מהלכות ממרים הלכה ח סמג לאוין קיג:

ד ד מיי' פט"ו מהלכות סנהדרין שם ופ"ט מהלכות יסודי התורה הל"א ופ"ה מהלכות ע"ז הל"ח סמג לאוין לה:

ה ה מיי' פט"ו מהלכות סנהדרין שם ופרק ה' מהלכות ע"ז הלכה ו סמג לאוין לג:

ו ו מיי' פט"ו מהלכות סנהדרין שם ופ"א מהלכות איסורי ביאה הל"ו סמג לאוין קג:

ז ז מיי' פ"כ מהלכות עדות הל"י:

ח ח מיי' פ"ג מהלכות איסורי ביאה הל"ג:

ט ט מיי' שם פ"א הלכה ו:

י י מיי' פ"ה מהלכות ממרים הלכה ז סמג לאוין ריט טור שו"ע יו"ד סימן רמא סעיף ג [טוש"ע ח"מ סי' תכד סעי' א]:

יא כ מיי' פכ"ה מהלכו' שבת הל"ח סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סימן שח סעיף יא:

יב ל מיי' פ"א מהלכות שבת הל"ז ופ"ח הל"ו ופ"י הל"י ופי"ב הל"א ופ"ד מהלכות חובל הל"ח סמג לאוין סה ועשין ע:

מסורת הש"ס

א) [לעיל נג: לקמן פט.], ב) [לעיל טו: נב:], ג) נדה מד: [ע"ש תוס'], ד) [לקמן פה:], ה) [לעיל עט: ושם נסמן], ו) [בערוך ערך נע ד' איתא כיעתא], ז) שבת קו. קכב:, ח) [ויקרא כא], ט) [דברים יט], י) [שמות לה], כ) [עי' תוס' נדה מד: ד"ה איש כי יכה], ל) [כדאיתא פסחים מג.], מ) [לעיל עט.].

תורה אור השלם

1. ומכה אביו ואמו מות יומת: שמות כא טו
2. מכה איש ומת מות יומת: שמות כא יב
3. או באיבה הכהו בידו וימת מות יומת המכה רצח הוא גאל הדם ימית את הרצח בפגעו בו: במדבר לה כא
4. כל מכה נפש לפי עדים ירצח את הרצח ועד אחד לא יענה בנפש למות: במדבר לה ל

[לפי תוס'] ואיש כי יכה כל נפש אדם מות יומת: ויקרא כד יז

5. ומכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת: ויקרא כד כא
6. ומכה נפש בהמה ישלמנה נפש תחת נפש: ויקרא כד יח
7. לא תקם ולא תטר את בני עמך ואהבת לרעך כמוך אני יי: ויקרא יט יח

גליון הש"ס

תוס' ד"ה הכחישה וכו'. לא שייכי ד' דברים. עי' גיטין דף מב ע"ב תוס' ד"ה ושור:

הגהות הב"ח

(א) גמ' רב פפא לא שביק לבריה: